

## Nr 239.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans varv; given Stockholms slott den 18 mars 1927.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts  
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

**GUSTAF ADOLF.**

*Gustav Rosén.*

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1927.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Rosén, anför här efter:

Sedan jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1925 särskilda sakkunniga tillkallats för att inom försvarsdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag till den förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv i Karlskrona och Stockholm samt å örlogsdepån i Göteborg, som vore erforderlig på grund av den under år 1925 beslutade omorganisationen av försvarsväsendet eller som i övrigt kunde vidtagas utan att organisationens och förvaltningens effektivitet därav bleve lidande, hava dessa sakkunniga, som antagit benämningen »Flottans organisationssakkunniga», avgivit betänkande och förslag dels den 21 juni 1926 rörande organisa-

*Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 205 häft. (Nr 239.) 627 27 1*

tionen av flottans varv (Del I), *dels* den 18 september samma år rörande organisationen av flottans stationer utom varven (Del II), *dels ock* den 30 november samma år rörande vissa lokala frågor, som stode i samband med den beslutade eller föreslagna organisationens genomförande (Del III).

Över dessa betänkanden och förslag hava vederbörande myndigheter hörts; dock hava yttranden ännu ej inkommit rörande de i samband med organisationen och förvaltningen å flottans stationer utom varven stående lokalfrågorna.

Vid den granskning, jag ägnat det föreliggande utredningsmaterialet, har jag funnit åvägabringandet av en förenklad organisation och förvaltning vid varven förutsätta vissa byggnads- m. fl. arbeten av den omfattning, att kostnaderna härför icke kunna bestridas från de ordinarie underhållsmedlen. På grund härav och då det givetvis ur kostnadssynpunkt är av allra största vikt att snarast möjligt kunna genomföra en dylik förenkling, anser jag mig nu böra underställa Kungl. Maj:t de sakkunnigas förslag, i vad de angå eller sammanhånga med frågan om nämnda byggnads- m. fl. arbeten. Till förslagen i övrigt anhåller jag få återkomma framdeles. För sammanhangets skull torde emellertid den redogörelse, jag nu går att lämna för de sakkunnigas förslag i angivna del, böra omfatta huvuddragen av den av de sakkunniga ifrågasatta organisationen av varvsdepartementen och deras verksamhet.

De sakkunniga. Med avseende å *varvsdepartementens verksamhet* föreslå de sakkunniga beträffande departementen i allmänhet, sålunda vid båda varven, bland annat, att bokföringen vid departementens arbetsgrupper skall centraliseras till departementskontoren. Den nu till arbetsgrupperna förlagda bokföringen består i fortlöpande, ingående anteckningar å kort rörande den upparbetade avlöningen och materialkostnaden, som skola påföras de utförda arbetena (kontobokföring). Vid månadens slut inlämna de olika arbetsgrupperna med ledning av förenämnda anteckningar uppgifter rörande titelbelastningen till departementets bokföringsavdelning, varest de inkomna uppgifterna sammanföras till en titelredogörelse, vilken i sin tur inlämnas till det centrala bokföringsorganet, varvskontoret. Genom att till departementskontoren centralisera kontobokföringen skulle, med samtidig omläggning av förrådsverksamheten vid departementen, en instans i bokföringsarbetet kunna bortelimineras och en del relativt högt avlönad bokföringspersonal därigenom frigöras.

I fråga om *de särskilda departementens organisation* föreslå de sakkunniga beträffande Karlskrona varv, bortsett från dels åtskilliga förenklingar i avseende å departementens inre organisation, såsom sammanslagning av arbetsgrupper, minskning av den arbetsledande personalen m. m., och dels omläggning av förrådsverksamheten, ingen annan förändring av nu bestående organisation, än att, såsom ock förutsatts i 1925 års försvarsproposition, torped- och mindepartementen skola sammanföras till ett departement med benämning torped- och mindepartementet. De sakkunnigas förslag innebär

sålunda, bland annat, att ekipagedepartementet, vilket i förenämnda proposition föreslagits skola reduceras till ett ekipagekontor med direkt anslutning till varvschefen, skulle komma att bibehållas såsom ett särskilt departement, dock med vissa förenklingar i avseende å sättet för ärendenas handläggning, åsyftande att ernå de fördelar, som ansetts följa av den ifrågasatta direkta anslutningen till varvschefen av ekipagedepartementet såsom ett ekipagekontor.

I likhet med vad som förutsatts i 1925 års försvarsproposition, innebär de sakkunnigas förslag i avseende å Stockholms varv avsevärda förändringar i nu bestående organisation, åsyftande att ernå största möjliga förenklingar och besparingar i varvshushållningen. De sakkunniga förklara sig hava vid sina undersökningar rörande den lämpligaste organisationen letts av den grundtanken, att organisationen måste besitta förutom erforderlig fasthet även stor tänjbarhet, på det att densamma kunde vid mobilisering snabbt och utan slitningar svälla ut och medgiva en avsevärt större verksamhet än under normala och fredliga förhållanden, en betingelse, som vore av särskild vikt med hänsyn till att vid krig Stockholms skärgård torde bliva flottans viktigaste baseringsområde och Stockholms station och varv i följd därav erhölle den största betydelse för upprätthållandet av de rustade sjöstyrkornas krigsberedskap. Av vikt för åstadkommandet av en dylik tänjbarhet i organisationen vore, att redan i fredstid funnes teknisk sakkunskap representerande organ, å vilka, när verksamhetens omfattning nått en viss gräns, befogenheter och ansvar kunde överflyttas från varvschefen, samt att varje vapengren förestodes av en officer, som i tekniskt hänseende kunde inför varvschefen ansvara för respektive vapens krigsberedskap. De sakkunniga hade sålunda sökt att med bibehållande av nuvarande beprövade och såsom ändamålsenliga befunda organisationsformer ernå en sådan centralisering av varvsdriften och varvshushållningen under fredstid, att organisationen vid behov kunde svälla ut och erhålla en efter förhållandena anpassad decentralisering.

Vid verkställd utredning angående lämpligheten av ifrågasatta olika organisationsförslag hade framgått, att med iakttagande av kravet på tänjbarhet i organisationen de största besparingarna sannolikt vore att vinna genom att med bibehållande av den nuvarande departementsindelningen centralisera den mekaniska verkstadsdriften till en för hela varvet gemensam verkstad, att överflytta all bokföring till varvskontoret — där departementens bokföring nu sammanföres — samt att direkt till varvschefen ansluta samtliga departementschefer såsom föredragande avdelningschefer. På i huvudsak dessa grunder vore det förslag byggt, som vid 1925 års riksdag framförts i motionen nr 359 i andra kammaren och med anledning av vilket första särskilda utskottet uttalat, att, om under genomförandet av den nya organisationen tillfällen till ytterligare förenklingar skulle yppa sig, all möjlig uppmärksamhet borde ägnas denna fråga.

En nödvändig förutsättning för ändamålsenligheten av en organisationsändring av ovan angiven innebörd vore emellertid, att varvets belägenhet

vore sådan, att en fullständig koncentration av driften lämpligen låte sig genomföra. Detta vore dock icke fallet, enär varvsområdet skildes i två huvuddelar av ett mycket trafikerat farvatten, vilka delar saknade annan ordinarie förbindelse med varandra än medelst en färja, vartill komme, att verksamheten på grund av dess natur att behöva omspinna ett flertal olika verksamhetsområden erfordrade en lokal fördelning. En centralisation av verkstadsdriften skulle därför, oavsett härav betingade lokala förändringar, nödvändiggöra en mångfald transporter, vilka säkerligen skulle borteliminera den genom en fullständig centralisation uppstående kostnadsminskningen samt dessutom vålla tidsutdräkt.

Bokföringens överflyttande till varvskontoret förutsatte, att primäruppgifterna, vilkas insamlande alltid måste komma att försiggå vid respektive arbetsgrupper, utan olägenhet och tidsutdräkt kunde direkt överlämnas till nämnda kontor. På grund av arbetsgruppernas splittrade läge inom varvsområdet syntes vinsten av en för hela varvet centraliserad bokföring bliva avsevärt mindre, än om arbetsgrupperna låge i varvskontorets omedelbara närhet. De många budskickningar och förfrågningar, som med nuvarande lokala förhållanden skulle uppkomma, komme sannolikt att medföra omgång och osäkerhet i bokföringen.

En anslutning av departementscheferna till varvschefen för införande av föredragningsordning, åsyftande att förenkla expeditjonsföringen, betingade, att departementscheferna erhöles expeditjonslokaler eller kontor inom samma byggnad som varvschefen eller åtminstone i omedelbar närhet av densamma. Detta låte sig emellertid för närvarande icke ordna utan avsevärda utvidgningar och nybyggnader. Kostnaderna härför skulle med säkerhet komma att uppgå till så avsevärda belopp, att de icke uppvägdes av den minskning i avlöningskostnaderna för administrationspersonalen, som en dylik anslutning skulle medföra.

Därtill komme, att en anslutning av departementscheferna till varvschefen i en del fall även skulle medföra vissa betänkliga olägenheter. Genom att departementschefernas expeditjonslokaler flyttades långt ifrån den plats, där departementens huvudsakliga praktiska verksamhet ägde rum, finge dessa chefer icke samma möjlighet som för närvarande att effektivt övervaka och leda denna verksamhet, vilket dock finge anses vara en av deras allra förnämsta uppgifter. Härjämte skulle omgång uppstå i kommunikationen mellan departementscheferna eller deras expeditioner å ena sidan och departementens olika verksamhetsgrenar å den andra.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden hade de sakkunniga ansett, att en centralisering av varvsdriften i den utsträckning, som enligt förut angivna alternativ ifrågasatts, icke lämpligen kunde genomföras. För att dock åstadkomma av ekonomiska hänsyn erforderliga förenklingar och besparingar, hade det sålunda varit nödvändigt att söka andra utvägar, ledande till nämnda mål.

De sakkunniga hade sålunda undersökt, huruvida och i vad mån genom ett sammanförande av vissa departement åsyftat ändamål skulle ernås, samt

därefter sökt att i överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående, förenkla administrationen av de återstående departementen. Härvid hade de sakkunniga utgått ifrån, att de anstalter å Stockholms varv, vilka för närvarande vore tagna i anspråk för flygvapnets räkning, skulle upphöra eller förflyttas i och med den nya organisationens genomförande. Intill dess dylik förflyttning ägt rum, kunde givetvis den nya organisationen icke fullständigt genomföras.

De departement, beträffande vilkas verkstadsdrift en centralisation kunde ifrågakomma, vore artilleri-, min- och torpeddepartementen (vapendepartementen). Till en början hade utredning verkstälts angående de förenklingar och besparingar, som skulle uppstå genom att, såsom förutsatts i 1925 års försvarsproposition, sammanföra min- och torpeddepartementen till ett departement. En dylik sammanslagning skulle medföra en beräknad minskning i antalet administrationspersonal med avlöning från till varvets förfogande ställda anslag av omkring 28 personer och en häremot svarande årlig kostnadsminskning av omkring 105,000 kronor.

En sådan organisation medförde emellertid den olägenheten, att den tekniska sakkunskapen för antingen torped- eller minvapnet, beroende på huruvida chefen vore specialutbildad inom min- eller torpedvapnet, icke kunde beräknas bliva lika väl representerad eller med samma auktoritet göra sig gällande som med nuvarande organisation. Därtill komme, att sammanförandet avsåge de två största av vapendepartementen, under det att däremot det minsta, artilleridepartementet, förutsattes bliva oförändrat, trots att verkstadsdriften därstädes ställde sig relativt dyrbar. Sistnämnda förhållande vore beroende därpå, att administrationspersonalen icke lämpligen kunde nedbringas i samma proportion som omfattningen av verksamheten minskades.

De sakkunniga hade vidare såsom ett annat alternativt förslag tagit under övertvägande att sammanföra såväl artilleri- som min- och torpeddepartementen till *ett* departement under en särskild chef med detaljofficerare såsom tekniskt sakkunniga för envar av de tre vapengrenarna, en radioofficer för radioväsendet samt en specialingenjör såsom ledare av den till departementet hörande gemensamma vapenverkstaden. Enligt verkställd utredning skulle administrationspersonalen enligt detta alternativ kunna minskas med omkring 36 personer och besparingarna i avlöningskostnader komma att uppgå till omkring 143,000 kronor.

Ur organisatorisk synpunkt medförde visserligen detta förslag en förenkling så till vida, som antalet departementschefer minskades från tre till en, men i själva verket innebure detta snarare motsatsen till förenkling, enär därigenom infördes en instans mellan varvschefen och de tekniskt sakkunniga representanterna för de olika vapenslagen. Detta syntes otvivelaktigt medföra omgång i ärendenas handläggning och i viss mån verka tyngande på verksamheten. Vid mobilisering skulle icke heller en sådan organisation besitta tillräckliga anpassningsmöjligheter och fylla kraven på ökad arbetsprestation eller i övrigt visa sig lika effektiv som en organisation, där varje

särskild vapengren representerades och stode under självständig ledning av en inför varvschefen direkt ansvarig sakkunnig målsman.

Slutligen bleve enligt detta alternativ organisationen väsentligen olika å flottans båda varv, vilket måste betecknas såsom synnerligen olämpligt, varjämte densamma icke överensstämde med de riktlinjer för organisationen i allmänhet, vilka angivits i uttalandet å sid. 234 i 1925 års försvarsproposition.

Då de sakkunniga sålunda funnit, att icke heller detta alternativ utgjorde en tillfredsställande lösning av ifrågavarande spörsmål, hade de undersökt, huruvida förslaget skulle kunna modifieras så, att med tillvaratagande av dess besparingsmöjligheter de ovanberörda organisatoriska olägenheterna bleve undanröjda.

Såsom de sakkunniga förut antytt, uppstode besparingar huvudsakligen därigenom, att verkstadsdriften samt kontors- och bokföringsgöromålen för flera departement koncentrerades till ett organ. Genom att sammanföra den mekaniska verkstadsdriften för de trenne departementen till en gemensam verkstad och förlägga denna till det departement, som hade den största verkstadsrörelsen, nämligen mindepartementet, kunde i stort sett även bokföringsarbetet utan olägenhet koncentreras till ett för samtliga dessa departement gemensamt kontor. Anslötes vidare de trenne departementen lokalt till varandra så nära, som förhållandena medgäve, och departementscheferna erhöle expeditiionslokaler i samma byggnad, kunde säkerligen ett mycket nära samarbete dem emellan ernås till fördel för verksamheten. De departement, som icke hade egen verkstad, skulle vid behov påkalla utförandet av erforderliga arbeten från ovannämnda, under chefens för mindepartementet ledning stående verkstad.

Den för de trenne departementen gemensamma bokförings- och redovisningsavdelningen borde däremot ställas under den till befälsställningen främste departementschefen.

Genom denna organisationsändring bibehölle sålunda de tekniskt sakkunniga representanterna för de olika vapenslagen sin ställning och sitt ansvar i förhållande till varvschefen, samtidigt som en koncentration av verkstadsdriften och bokföringsarbetet ernåddes med därav uppkommande förenklingar i administrationen samt kostnadsbesparingar.

Erforderligt utrymme för expeditioner och kontor för de trenne departementen kunde utan svårighet beredas i mindepartementets byggnad.

Enligt verkställd utredning beräknades de enligt förevarande alternativ uppstående besparingarna komma att uppgå till ungefär samma belopp, som skulle ernås enligt alternativet med ett vapendepartement.

Efter verkställd omprövning av de olika alternativen hade de sakkunniga sålunda kommit till den uppfattningen, att det sistnämnda alternativet vore det med hänsyn till lokala förhållanden, kostnader m. m. mest ändamålsenliga. De förordade fördenskull genomförandet av nämnda förslag, enligt vilket artilleri-, min- och torpeddepartementen bibehölles, vart och ett under ledning av en särskild under varvschefen i detta hänseende direkt lydande departementschef men med gemensam till mindepartementet förlagd meka-

nisk verkstad och med till samma departement lokalt förlagt gemensamt kontor för bokföring och redovisning, vilka gemensamma organ ställdes under ledning, verkstaden av chefen för mindepartementet och bokföringskontoret av den till tjänsteställning främste departementschefen.

Genomförandet av förslaget i fråga skulle betinga bland annat följande omläggningar i avseende å driften vid de trenne departementen, nämligen *dels* nedläggande av den å Galärvarvet belägna artilleriverkstaden, vars maskiner, i den mån de icke behövde överflyttas till den gemensamma vapenverkstaden, skulle kvarstå såsom mobiliseringsreserv, *dels* överflyttande till torpeddepartementets å Skeppsholmssidan belägna verkstadsbyggnad av en del av verksamheten vid det s. k. kanonskjulet, beläget å Galärvarvet, *dels* överflyttande till Fjäderholmarna och Björnholmen av verksamheten vid arbetsavdelningen AL (ammunitionslaboratorium) och överflyttning till Bergholmen och Björnholmen av verksamheten vid arbetsavdelningen ML (sprängämnesförråden), å vilka förenämnda holmar erforderlig arbetsstyrka skulle permanent förläggas och samtidigt utöva vakthållningen därstädes, *dels* nedläggande av torpeddepartementets mekaniska verkstad, vars maskiner, i den mån de icke erfordrades i den gemensamma vapenverkstaden, förutsattes skola överflyttas till flygvapnets nyupprättade verkstad i Västerås, *dels* och förflyttning av det s. k. radioprovrummet, nu beläget i en särskild mindre byggnad, till torpeddepartementets verkstadsbyggnad, varigenom radioprovrummet skulle kunna förbindas med den därstädes belägna radioverkstaden och ställas under samma arbetsledning som denna. Slutligen skulle till mindepartementets ritkontor överflyttas den del av artilleri- och torpeddepartementens ritpersonal, som erfordrades i den nya organisationen, och nämnda ritkontor bliva en särskild arbetsavdelning.

Beträffande byggnadsdepartementet, som i 1925 års försvarsproposition förutsatts kunna givas minskad omfattning med omedelbar anknytning till varvschefen såsom ett byggnadskontor, föresloge de sakkunniga genomförandet av en organisation med en till omkring 30 man minskad arbetarstam för utförande av de löpande arbetena och förutsattes, att större arbeten skulle utföras på entreprenad. Med avseende å departementets organisatoriska ställning föresloges, att byggnadsdepartementet skulle, ehuru minskat, bibehållas såsom ett departement. De sakkunniga förutsatte dock, att organisationsbestämmelserna skulle bliva sådana, att direkt föredragning inför varvschefen av ärendena och gemensam expeditjonsföring med varvschefens expedition kunde anordnas.

Liksom beträffande Karlskrona varv ansåge de sakkunniga, att ekipagedepartementet borde bibehållas såsom departement, men förutsatte även härvidlag, att åtgärder skulle vidtagas, som möjliggjorde samma förenkling av expeditjonsföringen, som ansetts skola följa av departementets direkta anslutning till varvschefen såsom ett ekipagekontor. En lokal anslutning vore för närvarande icke möjlig att genomföra utan betydande byggnadskostnader.

Beträffande slutligen ingenjördepartementet funne de sakkunniga icke anledning att, bortsett från de förenklingar i avseende å bokföring m. m.,

för vilka förut redogjorts, föreslå någon annan förändring än förenklingar i den inre organisationen, såsom sammanslagning av arbetsgrupper, minskning av den administrativa personalen m. m.

I sistnämnda förenklingar inginge bland annat att koncentrera de vid departementet belägna verktygs- och materialförråden till ett färre antal, än som för närvarande funnes. Denna koncentration skulle ernås därigenom, att det i smedjan belägna, numera för sitt ursprungliga ändamål obehövliga ångpannerummet utrymdes och inreddes till verktygsförråd. Detta skulle i sådant fall kunna ersätta såväl det förråd, som låge omedelbart utanför verkstadsbyggnaden, som ock det intill materialförrådet belägna verktygsförrådet, varigenom tvenne verktygsarbetare kunde indragas.

Genom att det sistnämnda verktygsförrådets lokal upplättes till materialförrådet, skulle vidare i materialförrådet kunna inrymmas dels det vid dockan och flygverkstaden belägna förrådet av nitnaglar och dels det vid kopparslagarverkstaden belägna förrådet av järn, varigenom tvenne förrådsarbetare bleve obehövliga.

Vad härefter angår de med ovanberörda organisationsförändringar sammanhängande *lokalfrågorna*, hava de sakkunniga anfört följande.

Vid flottans varv i Karlskrona betingade genomförandet av de sakkunnigas förslag rörande centralisering av bokföringen, såvitt förslaget avsåge byggnads- och ingenjördepartementen, en förflyttning av byggnadsdepartementet från dess nuvarande lokal i ingenjördepartementets byggnad till annan lokal, stor nog att inrymma såväl departementets som arbetsgruppens kontor jämte det till departementet hörande ritkontoret.

För ordnandet av förevarande lokalfråga hade varvschefen i Karlskrona framlagt tvenne alternativa förslag, avseende, det ena en förflyttning av byggnadsdepartementets kontor till den byggnad, i vilken beklädnadsverkstaden och stationsintendentens expedition tidigare varit inrymda och som nu till en del disponerades såsom varvets laboratorium, och det andra en förflyttning till den byggnad — en äldre envåningsbyggnad av trä — varest arbetsgruppens kontor för närvarande vore beläget, sedan den senare byggnaden tillbyggt för att lämna erforderligt lokalutrymme även för departementskontoret.

Det förstnämnda förslaget slutade enligt av varvschefen avgiven kostnadsuppgift å en summa av 38,000 kronor och det sistnämnda å en summa av 27,300 kronor.

Med hänsyn till att det sistnämnda alternativet, som ock av varvschefen förordats, betingade avsevärt lägre kostnad och då enligt detsamma byggnadsdepartementets kontor skulle bliva förlagt i omedelbar närhet av vissa till departementet hörande verkstadsanordningar, hade de sakkunniga ansett sig böra i likhet med varvschefen förorda nämnda alternativ.

Då det icke kunde förutsättas att för en så betydande utgift taga i anspråk de ordinarie underhållsmedlen, utan anvisandet av särskilda medel vore erforderligt, hemställde de sakkunniga, att förslag till 1927 års riksdag



mätte framläggas om beviljande för budgetåret 1927—1928 av ett anslag å 27,300 kronor till anordnande av nya kontorslokaler för byggnadsdepartementet vid flottans varv i Karlskrona.

I avseende å Stockholms varv betingade genomförandet av de sakkunnigas förslag åtskilliga jämförelsevis betydande förändringar i lokalt hänseende, huvudsakligen föranledda av förslaget att lokalt sammanföra de trenne vapendepartementen. Ifrågavarande förändringar hade beräknats draga följande kostnader.

1.	Flyttning av varvsboden m. m. ....	kronor	1,350: —
2.	Ändringar av mindepartementets byggnad.....	»	5,300: —
3.	Utvidgning av mindepartementets verkstad.....	»	30,500: —
4.	Flyttning av radioprovrummet .....	»	10,500: —
5.	» » arbetsmaskiner från artilleridepartementet till mindepartementets verkstad .....	»	1,500: —
6.	» » arbetsmaskiner från artilleridepartementet till Fjäderholmarna .....	»	6,800: —
7.	» » arbetsmaskiner från torpeddepartementet till mindepartementets verkstad .....	»	8,000: —
8.	» » verktygsrum vid ingenjördepartementet m. m. ....	»	27,500: —
9.	Uppförande av laddhus å Fjäderholmarna m. m. ....	»	29,200: —
		Summa kronor	120,650: —

Uppförandet av nytt laddhus å Fjäderholmarna vore direkt betingat av den föreslagna överflyttningen av arbetsavdelningen AL (ammunitionslaboratorium) till nämnda holmar.

Vad övriga poster anginge, hade de sakkunniga förut redogjort för de förändringar, varpå dessa poster grundade sig.

För bestridandet av nu upptagna kostnader kunde givetvis icke de ordinarie underhållsmedlen lämna tillgång, utan erfordrades härför särskilda medel. Enligt de sakkunnigas mening syntes dock medelsfrågan kunna lösas, utan att nya anslag behövde äskas. Med hänsyn till förevarande arbetens natur syntes nämligen, under förutsättning av riksdagens medgivande, medel kunna för ändamålet disponeras från Stockholms varvs byggnadsfond.

De för Stockholms varv föreslagna arbetena borde komma till utförande under år 1927 och helst påbörjas redan under innevarande budgetår.

I avseende å förslaget att centralisera den till departementens arbetsgrupper nu förlagda bokföringen har från myndigheternas sida ingen erinran framställts. Även i övrigt hava de föreslagna organisationsförändringarna i allmänhet tillstyrkts. Varvscheferna hava dock ansett, att minskningen av den arbetsledande personalen drivits väl långt.

Beträffande sammanförandet av de trenne vapendepartementen vid Stockholms station har varvschefen vid nämnda station anfört, att han visser-

Myndig-  
heternas  
yttranden.

ligen funnit, att de sakkunnigas förslag innebure fördelar framför den i 1925 års försvarsproposition skisserade organisationen, men att han icke ansett sig böra underlåta att framhålla, att den föreslagna organisationen innebure vissa möjligheter till slitningar mellan de olika intressen, som representerades av de trenne departementscheferna i fråga om disponerandet av de gemensamma organens, verkstaden och kontoret, resurser. På grund därav och av i övrigt anförda skäl funne sig varvschefen endast med tvekan kunna tillstyrka genomförandet av den föreslagna organisationen.

Marinförvaltningen och chefen för marinistaben anse de framlagda förslagen på ett lyckligt sätt lösa den onekligen ganska svåra organisationsfrågan å Stockholms varv och framhålla, att beträffande artilleri-, min- och torpeddepartementen koncentrerings- och verkstadsdriften drivits längre, än som förutsatts i 1925 års försvarsproposition, under det att likväl inseendet över de inventarier och den materiel m. m., som för närvarande åläge envar av cheferna för nämnda departement, fortfarande skulle tillkomma under varvschefen omedelbart ställda och inför honom ansvariga officerare, vilka borde vara speciellt utbildade envar för sin vapengren.

Mot de av de sakkunniga föreslagna byggnadsarbetena å flottans varv har varvschefen i Karlskrona icke haft något att erinra.

De föreslagna lokala förändringarna å Stockholms varv hava av varvschefen vid stationen tillstyrkts.

Marinförvaltningen har tillstyrkt de sakkunnigas förslag såväl beträffande de särskilda arbetena som i fråga om anskaffningen av därför erforderliga medel samt hemställt om avlåtande av framställning i ämnet till 1927 års riksdag.

Departements-  
chefen.

Såsom jag inledningsvis anført, torde ställning nu icke böra tagas till de av de sakkunniga föreslagna organisationsändringarna i vidare mån, än de samma förutsätta anvisandet av särskilda medel för utförande av byggnads- m. fl. arbeten. Dessa organisationsändringar avse huvudsakligen dels centralisering av bokföringen vid varvsdepartementen, dels centralisation av verkstadsdriften m. m. vid artilleri-, min- och torpeddepartementen i Stockholm samt vissa andra härmed sammanhängande åtgärder, dels ock viss koncentration av förråden vid ingenjördepartementet i Stockholm.

Vad först vidkommer centraliseringen av bokföringen, nödvändiggör den samma, såsom av det föregående framgår, förflyttning av byggnadsdepartementets i Karlskrona departementskontor jämte ritkontoret från ingenjördepartementets byggnad. Enligt vad de sakkunniga underhand meddelat, kan den årliga besparing i avlöningskostnader, som skulle ernås genom bokföringens centralisering, vid nämnda båda departement beräknas till omkring 39,000 kronor. Även om besparingen, såsom varvschefen i Karlskrona synes anse, skulle stanna vid ett något lägre belopp, torde den beräknade engångsutgiften för den för ändamålet föreslagna tillbyggnaden av den till byggnadsdepartementet hörande arbetsgruppens kontorsbyggnad vara

väl motiverad och snarast möjligt böra komma till utförande. Det för ifrågasvarande tillbyggnad erforderliga beloppet, 27,300 kronor, torde, enligt vad jag av chefen för finansdepartementet inhämtat, kunna inrymmas i budgeten.

Beträffande artilleri-, min- och torpeddepartementen i Stockholm torde obestriddligen stora ekonomiska fördelar vara att vinna genom att på ifrågasatt sätt sammanföra nämnda departement till en gemensam byggnad med gemensam mekanisk verkstad och gemensamt kontor för bokföring och redovisning m. m. samt gemensamt ritkontor, ävensom genom de anordningar, som föreslagits beträffande verksamheten i övrigt vid dessa departement. De därav uppkommande årliga besparingarna i avlöning till personal, avlönad från till varvets förfogande ställda anslag, hava nämligen av de sakkunniga beräknats uppgå till omkring 143,000 kronor och uppväga sålunda mer än väl engångskostnaden för de föreslagna arbetena, som beräknats till sammanlagt 91,800 kronor. Jag anser sålunda, att dessa arbeten snarast böra komma till utförande.

Framhållas må i detta sammanhang, att de sålunda av mig förordade åtgärderna i och för en koncentrerings av nämnda tre departements verksamhet synas böra komma till utförande, vare sig departementen, såsom de sakkunniga föreslagit, ställas under var sin chef eller de förenas under en gemensam chef, till vilken fråga jag för närvarande ej är beredd taga ställning.

Vad angår de av de sakkunniga föreslagna förändringarna vid ingenjördepartementet i Stockholm, hava dessa beräknats draga en kostnad av 27,500 kronor. Då emellertid genom vidtagandet av nämnda förändringar skulle ernås en årlig kostnadsbesparing, beräknad till omkring 11,000 kronor, lärer någon tvekan icke böra råda rörande de föreslagna åtgärdernas lämplighet ur ekonomisk synpunkt, och får jag sålunda förorda, att desamma snarast möjligt komma till stånd.

Den återstående i kostnadsberäkningen rörande förändringarna å Stockholms varv under rubriken »Flyttning av varvsboden m. m.» upptagna posten, 1,350 kronor, hänför sig till vissa förenklingar, som de sakkunniga föreslagit i avseende å verksamheten vid ekipagedepartementet samt förråden. Då även dessa arbeten avse att ernå kostnadsbesparingar, har jag icke heller i denna punkt något att mot förslaget erinra.

Med hänsyn till beskaffenheten av de sålunda förordade arbetena vid Stockholms varv synes, såsom de sakkunniga föreslagit, den för desamma beräknade kostnaden, sammanlagt 120,650 kronor, böra bestridas från Stockholms varvs byggnadsfond.

På grund av vad jag nu anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*dels* att för anordnande av nya kontorslokaler för byggnadsdepartementet vid flottans varv i Karlskrona för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 27,300 kronor;

*dels ock* medgiva, att från Stockholms varvs byggnadsfond må för byggnads- och förändringsarbeten vid flottans varv i Stockholm tagas i anspråk ett belopp av 120,650 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

*A. Broberg.*